

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
იურიდიული ფაკულტეტი

სამართლის ჟურნალი

№2, 2020

უნივერსიტეტის
გამომცემლობა

საჯაროსამართლებრივი დელიქტის გამიჯვნა კერძოსამართლებრივი დელიქტისაგან

წინამდებარე სტატიაში განხილულია მსგავსება და განსხვავება საჯაროსამართლებრივ და კერძოსამართლებრივ დელიქტებს შორის. ასევე მითითებულია ის შედეგი, რაც განპირობებულია მათ შორის არსებული განსხვავებით.

განსხვავების თვალსაჩინოების წარმოსაჩენად, სახელმწიფო ხელისუფლების უკანონოდ განხორციელებით წარმოშობილი ზიანის ანაზღაურებასთან დაკავშირებული ქართული მონესრიგება შედარებულია გერმანულ რეგულაციებთან.

უმთავრესი განსხვავება საჯაროსამართლებრივ და კერძოსამართლებრივი დელიქტებს შორის ვლინდება, მხოლოდ პირველი მათგანის დროს, დელიქტის წინარე სამართალური თიერთობის არსებობაში, რაზე მსჯელობაც სტატიაში იქნება განვრცობილი.

საკვანძო სიტყვები: ზიანის ანაზღაურება, სახელმწიფოს პასუხისმგებლობა, დელიქტი, განსჯადობა.

1. შესავალი

სახელმწიფო ხელისუფლების უკანონოდ განხორციელებით წარმოშობილი ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის დადასტურების¹ მიზნით სამართალწარმოების გზის განსაზღვრა არის სამართლებრივი დებატების ერთ-ერთი ყველაზე რთული საკითხი. მაგალითად, გერმანიაში სამსახურებრივი პასუხისმგებლობიდან გამომდინარე მოთხოვნებს დღემდე წყვეტენ სამოქალაქო დავის განმხილველი სასამართლოები,² რადგან ზიანის გამომწვევი უკანონო ქმედება შეერაცხება არა სახელმწიფოს, არამედ პერსონალურად კერძო სუბიექტს (სახელმწიფო/საჯარო მოსამსახურეს), რომელსაც ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება, როგორც სხვა კერძო სუბიექტებს, წარმოეშობა საერთო დელიქტური ნორმების შესაბამისად.³ ერთი განსხვავება მდგომარეობს იმაში, რომ პასუხისმგებლობის ფინანსური ნაწილი „გადაკისრებულია/გადატანილია“ სახელმწიფოზე⁴, ანუ მოსამსახურის „ნაცვლად“ სახელმწიფოს ეკისრება ფინანსური პასუხისმგებლობა.⁵ ასეთი მონესრიგებით, შეიძლება ითქვას, რომ ადგილი აქვს თავდებობის ინსტიტუტის ნაირსახეობას, რადგან ერთი სუბიექტი – სახელმწიფო, კისრულობს ვალდებულებას, რომ მოვალე – მისი მოსამსახურე, შეასრულებს მის ფინანსურ ვალდებულებას კრედიტორის – დაზარალებულის, წინაშე.

გერმანიისგან განსხვავებით, საქართველოში სახელმწიფო ხელისუფლების უკანონოდ განხორციელებით წარმოშობილი ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის დადასტურების მიზნით, გამოიყენება ადმინისტრაციული სამართალწარმოების გზა, რასაც ადასტურებს დამკვიდრებული სასამართლო პრაქტიკა.⁶ მართალია, ერთი შეხედვით, ამ კატეგორიის ზიანი წარმოადგენს კერძოსამარ-

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი.

¹ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 142-ე მუხლის პირველი ნაწილიდან გამომდინარე, სასამართლო გადაწყვეტილებით ადასტურებს მოთხოვნას.

² *Deiterbeck S., Allgemeines Verwaltungsrecht mit Verwaltungsprozessrecht*, 12. Aufl., München, 2014, Rn. 1099, 436.

³ *Maurer H., Waldhoff C., Allgemeines Verwaltungsrecht*, 19. Aufl., München, 2017, Rn. 3, 709.

⁴ *Ibid*, Rn. 1, 708.

⁵ *Ibid*, Rn. 7, 710.

⁶ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა პალატის 2010 წლის 8 აპრილის განჩინება № ბს-233-224(გ-10) საქმეზე.

თლებრივი დელიქტს, რადგან მოთხოვნის საფუძველი გათვალისწინებულია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1005-ე მუხლით, თუმცა მეორე მხრივ, ასეთი საქმის „ჩვეულებრივ“ კერძოსამართლებრივ დელიქტად მიჩნევის შემთხვევაში, შეუძლებელი იქნებოდა მოთხოვნის განხილვა ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით. ზემოაღნიშნული ურთიერთსაპირისპირო მოსაზრებათა არსებობის გამო, საჭიროა სახელმწიფო ხელისუფლების უკანონოდ განხორციელებით გამოწვეული დელიქტის სამართლებრივი ბუნების განსაზღვრა და მისი გამიჯვნა კერძოსამართლებრივი დელიქტისგან. შესაბამისად, ისმის კითხვა, საერთოდ რამდენად საფუძვლიანია საჯაროსამართლებრივი დელიქტიდან გამომდინარე მოთხოვნის წარმომშობი ნორმის გათვალისწინება კერძო ხასიათის ურთიერთობების მომწესრიგებელი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით, რაც წარმოადგენს წინამდებარე სტატიაში შესწავლილი საკითხის ფარგლებს.

საკვლევი საკითხის (სახელმწიფო ხელისუფლების უკანონოდ განხორციელებით გამოწვეული დელიქტის სამართლებრივი ბუნების განსაზღვრა და მისი გამიჯვნა კერძოსამართლებრივი დელიქტისგან) აქტუალობას განაპირობებს მასთან დაკავშირებული უმთავრესი პრობლემა. კერძოდ, სასამართლო პრაქტიკაში დელიქტიდან გამომდინარე მოთხოვნების წარმომშობი ნორმების, როგორცაა სკ-ს 992-ე, 997-ე და 1005-ე მუხლები, კუმულატიური გამოყენება, მათი ერთმანეთისგან მკაფიო გამიჯვნის გარეშე. საჯარო და კერძო დელიქტების სამართლებრივ ბუნებაში განსხვავების წარმოსაჩენად წინამდებარე სტატიაში შესწავლილი და ერთმანეთისგან გამიჯნულია სკ-ის 997-ე და 1005-ე მუხლებით გათვალისწინებული დელიქტები, რადგან ორივე მათგანი აწესრიგებს იდენტურ საკითხს – შრომითი მოვალეობის შესრულებისას გამოწვეული ზიანის ანაზღაურებას. საკვლევ საკითხზე მსჯელობა ხელს შეუწყობს სახელმწიფო ხელისუფლების უკანონოდ განხორციელებით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის წარმომშობ ნორმებთან დაკავშირებული ბუნდოვანების აღმოფხვრას.

სტატიის შესავალში განსაზღვრულია საკვლევი საკითხი, მისი აქტუალობა, კვლევის ფარგლები და შედეგების (მსჯელობის) სამართლებრივი მნიშვნელობა, მომდევნო თავში განხილულია ტერმინი დელიქტის არსი, შემდგომ თავში მიეთითა საჯაროსამართლებრივ და კერძოსამართლებრივ დელიქტებს შორის მსგავსებაზე, მომდევნო თავში გამოკვეთილია მათ შორის არსებული განსხვავება, ხოლო დასკვნაში შეჯამებულია კვლევის საფუძველზე მიღებული შედეგები.

2. დელიქტის ცნება

დელიქტის ცნების განსაზღვრის მიზნით უნდა მოვიშველიოთ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 317-ე მუხლის პირველი ნაწილი, რომლის თანახმად „ვალდებულების წარმოშობისათვის აუცილებელია მონაწილეთა შორის ხელშეკრულება, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ვალდებულება წარმოიშობა ზიანის მიყენების (დელიქტის), უსაფუძვლო გამდიდრების ან კანონით გათვალისწინებული სხვა საფუძველებიდან.“. საკანონმდებლო დონეზე დელიქტი დაკავშირებულია ზიანის მიყენების ფაქტთან. ამასთან, ზიანის მიყენების შემთხვევაში გადამწყვეტ როლს თამაშობს სამართალდარღვევის არსებობა.⁷ შესაბამისად, ტერმინი „დელიქტი“ უნდა განიმარტოს როგორც სამართალდარღვევის შედეგად ზიანის მიყენება.

⁷ ჩიკვაშვილი შ., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი მეოთხე, ვალდებულებითი სამართალი კერძო ნაწილი, ტომი II, თბ., 2001, მუხლი 992, 379.

3. კავშირი საჯაროსამართლებრივ დელიქტსა და კერძოსამართლებრივ დელიქტს შორის

კავშირი საჯაროსამართლებრივ დელიქტსა და კერძოსამართლებრივ დელიქტს შორის არის აშკარა, რადგან სამართალდარღვევას შესაძლოა, ადგილი ჰქონდეს როგორც საჯარო, ასევე კერძო სამართალს სფეროში. მეტიც, „გარდაუვალია“ სახელმწიფოს მიერ კანონის დარღვევის ცალკეული ფაქტების არსებობა, რაც განპირობებულია საჯარო ამოცანების ფართო მოცულობითა და მათი შესრულების მიზნით განსახორციელებელი საჯაროსამართლებრივი ქმედებების სიმრავლით.⁸ როგორც კერძო, ასევე საჯარო სამართლის სფეროში სამართალდარღვევამ შესაძლოა გამოიწვიოს პირისთვის ზიანის მიყენება, რაც ქმნის დელიქტის კონსტრუქციას: სახეზეა ა). სამართალდარღვევა და ბ). სამართალდარღვევით გამოწვეული ზიანი. იმის გათვალისწინებით, რომ დელიქტის არსებობის შემთხვევაში, უფლების დაცვის გზა განისაზღვრება დავის სამართლებრივი ბუნებით,⁹ წარმოიშობა საჯაროსამართლებრივ დელიქტსა და კერძოსამართლებრივ დელიქტს შორის განსხვავების დადგენის საჭიროება.

4. განსხვავება საჯაროსამართლებრივ დელიქტსა და კერძოსამართლებრივ დელიქტს შორის

თვალსაჩინოებისთვის, საჯაროსამართლებრივ დელიქტსა და კერძოსამართლებრივ დელიქტს შორის განსხვავების წარმოჩენის მიზნით განვიხილოთ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 997-ე და 1005-ე მუხლებით გათვალისწინებული დელიქტები, რომლებიც გამოწვეულია სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულების დროს. ორივე მათგანი შეეხება დამსაქმებელსა და დასაქმებულს შორის შრომითი ურთიერთობის ფარგლებში მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას. განსხვავება ამ დელიქტებს შორის არის დასაქმებულის მიერ შესასრულებელი სამსახურებრივი მოვალეობის სამართლებრივ ბუნებაში.

ზოგადად, სამსახურებრივი მოვალეობის არსებობისთვის, პირველ რიგში, საჭიროა შრომითი ურთიერთობის ჩამოყალიბება სახელმწიფოსა და მოსამსახურეს შორის. ამ ურთიერთობას საჯაროსამართლებრივ ხასიათს სძენს მოსამსახურეზე დაკისრებული სამსახურებრივი მოვალეობის სამართლებრივი ბუნება, რომელიც პირდაპირ დაკავშირებულია სახელმწიფოს მიერ მისთვის დაკისრებული პოზიტიური ვალდებულებების შესრულებასთან. ამდენად, შესაძლოა ითქვას, რომ სახელმწიფო მის პოზიტიურ ვალდებულებებს ასრულებს მისი მოსამსახურეების ხელით. თუმცა აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ პოზიტიური ვალდებულების შესრულების პროცესში, შესაძლოა სახელმწიფომ დაარღვიოს მისი ნეგატიური ვალდებულება. უმნიშვნელოა, რომელ ვალდებულებას დაარღვევს სახელმწიფო, პოზიტიურს თუ ნეგატიურს, ორივე შემთხვევაში დელიქტს ექნება საჯაროსამართლებრივი ხასიათი.

სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულება წარმოადგენს იდეას, რომ სახელმწიფოს მოეთხოვება დადებითი/აქტიური ქმედების განხორციელება ადამიანის უფლებათა დაცვის მიზნით. 1968 წელს ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში, ერთ-ერთ საქმეზე, მოსარჩელის მიერ გამოყენებული იქნა ტერმინი „რამის გაკეთების ვალდებულება“, რაც მოგვიანებით დამკვიდრდა როგორც

⁸ Ipsen J., Allgemeines Verwaltungsrecht, 10. Aufl., Sinzheim, 2017, Rn. 1238, 325.

⁹ მუთჰორსტი თ., სამართალმცოდნეობის საფუძვლები, მაისურაძე დ. (თარგმ.), თბ., 2019, ვ.6. 71, 292.

„სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულება“.¹⁰ ეს უკანასკნელი გულისხმობს „სახელმწიფოს ვალდებულებას, დაიცვას იგი სხვა პირთა მხრიდან ჩარევისაგან და გაატაროს ღონისძიებები ამ თავისუფლებათა დაცულობის უზრუნველსაყოფად, უფლებების აღსადგენად და ზიანის გამოსასწორებლად. თუ სახელმწიფო ვერ ან არ უზრუნველყოფს სამართლებრივ პროცედურებს უფლებების აღსადგენად და ზიანის გამოსასწორებლად, ან უარს ამბობს გამოიძიოს საქმე, ანდა გაუმართავი ან მანკიერი სამართლებრივი სისტემის, სასამართლოს დამოუკიდებლობის დაბალი სტანდარტებისა თუ დამკვიდრებული ადმინისტრაციული პრაქტიკის გამო, უუნაროა, დაცულობის გარანტიები შეუქმნას თავისუფლებას, იგი არღვევს მის მიმართებაში არსებულ პოზიტიურ ვალდებულებებს.“ სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულების დარღვევად მიიჩნევა დამნაშავეთა დაუსჯელობაც.¹¹

„სახელმწიფოს პოზიტიურ ვალდებულებას“ აქვს მსგავსება კერძო სამართალში არსებულ „მხარის გულისხმიერების ვალდებულებასთან“. კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 316-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, „თავისი შინაარსისა და ხასიათის გათვალისწინებით ვალდებულება შეიძლება ყოველ მხარეს აკისრებდეს მეორე მხარის უფლებებისა და ქონებისადმი განსაკუთრებულ გულისხმიერებას.“ გულისხმიერების ვალდებულება აღქმულია როგორც სხვისი უფლებებისა და ინტერესებისათვის ზრუნვის ვალდებულება. ცალკეულ შემთხვევებში მხარე ისევე ვალდებული, იზრუნოს სხვისი უფლებებისა და ინტერესების დასაცავად, როგორც იზრუნებდა საკუთარისთვის, თუმცა ასეთი დაცვის ვალდებულება არ არის უნივერსალური ხასიათის.¹² გულისხმიერების ვალდებულების დარღვევის მხარეს შესაძლოა დაეკისროს ზიანის ანაზღაურება,¹³ ისევე როგორც სახელმწიფოს ეკისრება ზიანის ანაზღაურება მისი პოზიტიური ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში.

განსხვავება მხარის გულისხმიერების ვალდებულებასა და სახელმწიფოს პოზიტიურ ვალდებულებას შორის არის მკაფიო. სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულებისგან განსხვავებით, გულისხმიერების ვალდებულების შინაარსის წინასწარ განსაზღვრა, მხარეებს შორის ურთიერთობის დასაწყისშივე, შეუძლებელია. იგი გამოიკვეთება მხოლოდ უკვე დაწყებული ურთიერთობის მიმდინარეობისას/პროცესში.¹⁴ ამის საპირისპიროდ სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულება ყოველთვის წინასწარ არის განსაზღვრული და უკავშირდება ადამიანის კონკრეტულ უფლებას, ანუ სახელმწიფოსთვის ყოველთვის წინასწარაა დადგენილი თუ რა მიზნის მიღწევის ვალდებულება ეკისრება სახელმწიფოს. მაგალითად, სახელმწიფო ვალდებულია დაიცვას პირის თავისუფლება მესამე პირის მხრიდან ჩარევისგან და მასვე დაეკისრება შესაბამისი ანაზღაურების გადახდა თუ პირმა სახელმწიფოს არამართლზომიერი ქმედების შედეგად დაკარგა თავისუფლება.¹⁵

სახელმწიფოს, მისი პოზიტიური ვალდებულებების შესრულების მიზნით, მინიჭებული აქვს ცალკეული საჯაროსამართლებრივი ბუნების მქონე ქმედებების განხორციელების საშუალება. მაგალითად, ადმინისტრაციული ორგანოს საქმიანობის ისეთი საჯაროსამართლებრივი ფორმების

¹⁰ შლეგელი ო., პოზიტიური და ნეგატიური ვალდებულებები საქართველოში: „მხოლოდ სემანტიკა და მეტი არაფერი?“, ადამიანის უფლებათა სტანდარტების გავლენა საქართველოს კანონმდებლობასა და პრაქტიკაზე (სტატიათა კრებული), თბ., 2015, 213.

¹¹ გოცირიძე ე., საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა, ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, თბ., 2013, მუხლი 14, 55.

¹² ბათლიძე გ., ბრალეული ქმედებით გამოწვეული პასუხისმგებლობა დელიქტურ სამართალში, ქართული ბიზნეს სამართლის გამოცემა, თბ., 2015, IV, 18.

¹³ ჭანტურია ლ., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი სამი, ვალდებულებითი სამართალი, ზოგადი ნაწილი, თბ. 2001, მუხლი 317, 35.

¹⁴ იხ. იქვე, 34.

¹⁵ გოცირიძე ე., საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა, ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, თბ., 2013, მუხლი 14, 58-59.

გამოყენება როგორცაა: ინდივიდუალური და ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების გამოცემა, რეალაქტის განხორციელება; ასევე სისხლის სამართლებრივი ქმედებები: დანაშაულის გამოძიება, დამნაშავისთვის ბრალის წაყენება და ა. შ. არსებობს სხვა სახის საჯაროსამართლებრივი ქმედებებიც, მაგალითად სასამართლოს მიერ დავის გადაწყვეტა.

სახელმწიფოს შესაძლოა დაეკისროს ზიანის ანაზღაურება, მისი პოზიტიური ვალდებულების დარღვევის გამო. კერძოდ, დანაშაულის გამოძიების ვალდებულების შეუსრულებლობისთვის.¹⁶

საქმის მასალებით დგინდება, რომ ბავშვს აუფეთდა ქვეითა საწინააღმდეგო ნაღმი, რის შედეგადაც მიიღო ჯანმრთელობის ისეთი დაზიანება, რომელიც მისი სიცოცხლისთვის იყო საფრთხის შემქმნელი. სახელმწიფომ დაიწყო გამოძიება ჯანმრთელობის განზრახ ნაკლებად მძიმე დაზიანების მუხლით, მიუხედავად დაზარალებულის ჯანმრთელობის განსაკუთრებით მძიმე მდგომარეობისა, და გამოძიება არ დასრულდა სისხლისსამართლებრივი დევნის ხანდაზმულობის ვადის, ანუ დამნაშავის პასუხისმგებლობაში მიცემისათვის დაწესებული ვადის გასვლის მიუხედავად. წლების მანძილზე მიმდინარე გამოძიების შედეგად არ გამოვლენილა დაზარალებულისთვის ზიანის ანაზღაურებაზე პასუხისმგებელი პირის – დამნაშავის ვინაობა. დაზარალებულმა სახელმწიფოსგან, პოზიტიური ვალდებულების შეუსრულებლობის გამო, მოითხოვა როგორც მატერიალური ასევე არამატერიალური ზიანის ანაზღაურება.

საქალაქო და სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოების მიერ არ დაკმაყოფილდა ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა მატერიალურ ნაწილში, რადგან ჯანმრთელობის დაზიანება არ უკავშირდება სახელმწიფოს მიერ მისთვის დაკისრებული ვალდებულებების შეუსრულებლობას, სახელმწიფოს არ შეეძლო აღნიშნული ზიანის თავიდან აცილება პრევენციული ღონისძიებებით.

ამის საპირისპიროდ, სასამართლოებმა დააკმაყოფილეს ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა არაქონებრივ ნაწილში. სასამართლოების განმარტებით, სახელმწიფოს აქვს ვალდებულება ქმედითი გამოძიებით დაადგინოს დამნაშავის, ანუ დანაშაულით გამონვეული ზიანის ანაზღაურებაზე პასუხისმგებელი პირის ვინაობა, რასაც ადგილი არ ჰქონია მოცემულ შემთხვევაში. ამას გარდა, სიცოცხლისათვის საფრთხის შემქმნის მიუხედავად გამოძიება მიმდინარეობდა ჯანმრთელობის ნაკლებად მძიმე დაზიანების მუხლით. ერთი საკითხია ზიანის გამომწვევი ფაქტის თავიდან აცილება, ხოლო მეორე – სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულება, ჩაატაროს ქმედითი გამოძიება. სასამართლოს განმარტებით, ჯანმრთელობის არსებული დაზიანების ფონზე ნაკლებად მძიმე დაზიანების მუხლით გამოძიების წლების განმავლობაში უშედეგოდ მიმდინარეობით ისე, რომ ამ პერიოდში გავიდა საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით (მოქმედი და ძალადაკარგული რედაქციითაც) დაწესებული არამხოლოდ გონივრული, არამედ მაქსიმალური ვადაც კი¹⁷, სახელმწიფომ დაზარალებულს შეუქმნა განწყობა, რომ კანონი მის მიმართ არ არის გამოყენებული სამართლიანად და ადეკვატურად; ასევე შეუქმნა უიმედობისა და სასონარკვეთის განცდა, რაც პიროვნების ღირსების ხელშეუვალობის პრინციპის დარღვევას წარმოადგენს. აქედან გამომდინარე, დაზარალებულის სასარგებლოდ სახელმწიფოს დაეკისრა მორალური ზიანის ანაზღაურება თავისი პოზიტიური ვალდებულების – ქმედითი გამოძიების ჩატარების, შეუსრულებლობის გამო.¹⁸

¹⁶ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა პალატის 2017 წლის 25 მაისის განჩინება №ბს-252-250(კ-17) საქმეზე.

¹⁷ გამოძიება მიმდინარეობს გონივრულ ვადაში, მაგრამ არა უმეტეს შესაბამისი დანაშაულისათვის საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით დადგენილი სისხლისსამართლებრივი დევნის ხანდაზმულობის ვადისა. მუხლი 103, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, სსმ, 31, 03/11/2009.

¹⁸ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა პალატის გადაწყვეტილება, საქმე № 3ბ/604-16, 2016 წლის 27 სექტემბერი.

სახელმწიფომ საჩივრით მიმართა საქართველოს უზენაესს სასამართლოს, მოითხოვა თბილისის სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილების გაუქმება იმ არგუმენტით თითქოს სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა პალატა გასცდა კომპეტენციის ფარგლებს და განახორციელა ზედამხედველობა გამოძიების მიმდინარეობაზე. სახელმწიფომ ასევე მიუთითა, რომ ზიანი უნდა აანაზღაუროს დამნაშავემ (რომლის ვინაობაც წლების გასვლის მიუხედავად გამოძიებამ ვერ დაადგინა).

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა პალატამ საკასაციო საჩივარი დაუშვებლად ცნო, თუმცა განმარტა, რომ „სახელმწიფომ ქმედითი რეაგირება უნდა მოახდინოს პირის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის ხელყოფის ფაქტებზე, რადგან სახელმწიფოს არამართო უფლებების ხელყოფა ეკრძალება (ნეგატიური ვალდებულება), არამედ ვალდებულია უფლების დარღვევისას შემუშავებული ჰქონდეს დაცვის ეფექტური, ქმედითი მექანიზმები და ფაქტობრივადც განახორციელოს ისინი (პოზიტიური ვალდებულება)“.¹⁹ ამას გარდა აღნიშნა, რომ „ადმინისტრაციული დავის განმხილველი სასამართლო უფლებამოსილია შეაფასოს სახელმწიფოს მიერ პოზიტიური ვალდებულების ჯეროვნად შესრულების საკითხი.“²⁰

სახელმწიფოს მიერ საჯაროსამართლებრივი ქმედებების განხორციელების გზით მისი პოზიტიური ვალდებულებების შესრულების პროცესში, ასევე ეკისრება ვალდებულება თავი შეიკავოს ადამიანის უფლებების დარღვევისგან²¹ და მათში არ ჩაერიოს გაუმართლებლად, საკმარისი საფუძვლის გარეშე.²² აღნიშნულს ეწოდება სახელმწიფოს ნეგატიური ვალდებულება. ეს უკანასკნელი ვალდებულება შეეხება ისეთ შემთხვევებს, როდესაც სახელმწიფო არის პოტენციური დამრღვევი, რადგან ქმედების განხორციელება ბუნებრივად თავისთავში მოიცავს საფრთხეს, რომ შესაძლოა შეილახოს ესა თუ ის სიკეთე, და იგი სახელმწიფოს უკრძალავს კერძო სუბიექტის უფლებებით დაცულ სფეროში გაუმართლებელ შეჭრას/ჩარევას.²³

ურთიერთობას, რომლის დროსაც სახელმწიფო, თავისი მოსამსახურეების საშუალებით, ასრულებს იმ ვალდებულებებს, რომლებიც მას ეკისრება კერძო სუბიექტების მიმართ, ეწოდება გარე ურთიერთობა (*Außenverhältnis*).²⁴

სახელმწიფოს ნეგატიური ვალდებულება შინაარსობრივად არის კერძო სამართლის სუბიექტის ნეგატიურ ვალდებულების იდენტური. აღნიშნულზე მიუთითებს კერძოსამართლებრივი კანონმდებლობა, რომლის მიხედვითაც, „უფლებათა ბოროტად გამოყენებისაგან სხვათა თავისუფლებას იცავს სამოქალაქო კანონების იმპერატიული ნორმები. მოქმედებები, რომლებიც ეწინააღმდეგება ამ ნორმებს, ბათილია, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა კანონი პირდაპირ მიუთითებს სხვაგვარ შედეგებზე.“²⁵ ამას გარდა, „სამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილენი ვალდებულნი არიან კეთილსინდისიერად განახორციელონ თავიანთი უფლებები და მოვალეობანი.“²⁶ ორივე დებულება, აკრძალვისა და ვალდებულების დანესების გზით, მიზნად ისახავს სხვათა უფლებების დაცვას.²⁷

¹⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 25 მაისის გადაწყვეტილება № ბს-252-250(კ-17) საქმეზე.

²⁰ იხ. იქვე.

²¹ *კორკელია კ.*, ევროპული სტანდარტების ინტეგრაციისაკენ: უფლებათა ევროპული კონვენცია და საქართველოს გამოცდილება, თბ., 2007, 14.

²² *გოცირიძე ე.*, საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა, ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, თბ., 2013, მუხლი 14, 55.

²³ *დემეტრაშვილი ა., გოგიაშვილი გ.*, კონსტიტუციური სამართალი, თბ., 2016, 99-100.

²⁴ *Maurer H., Waldhoff C., Allgemeines Verwaltungsrecht*, 19. Aufl., München, 2017, Rn. 16, 715.

²⁵ მუხლი 10, ნაწილი 3, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, პარლამენტის უწყებანი, 31, 24/07/1997.

²⁶ იხ. იქვე, მუხლი 8, ნაწილი 3.

²⁷ *ჭანტურია ლ.*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ. 2017, მუხლი 10, ველი 20, 59.

ზემოხსენებულის გათვალისწინებით, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 997-ე მუხლით გათვალისწინებული შედეგი დგება მაშინ, როდესაც დამსაქმებელი, დასაქმებულის ხელით, ანუ ამ უკანასკნელის მიერ სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულების პროცესში, არღვევს პოზიტიური თვალსაზრისით გულისხმიერების ვალდებულებას, ხოლო ნეგატიურით – კერძო სამართლის სუბიექტის ნეგატიურ ვალდებულებას. ამის მსგავსად, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1005-ე მუხლით გათვალისწინებული შედეგი დგება მაშინ, როდესაც დამსაქმებელი, დასაქმებულის ხელით, ანუ ამ უკანასკნელის მიერ სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულების პროცესში, არღვევს სახელმწიფოს პოზიტიურ ან ნეგატიურ ვალდებულებას. შესაბამისად, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1005-ე მუხლი, 997-ესგან განსხვავებით, გამოიყენება მხოლოდ და მხოლოდ მაშინ, როდესაც დამსაქმებელი, მნიშვნელობა არ აქვს ამ სუბიექტის სამართლის დარგისადმი კუთვნილებას, არღვევს სახელმწიფოს პოზიტიურ ან ნეგატიურ ვალდებულებას. ამდენად ნამოიჭრება საკითხი, როგორ უნდა დავადგინოთ დასაქმებულის მიერ სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისას ზიანის მიყენების შემთხვევაში თუ არსებობდა სახელმწიფოს პოზიტიური ან ნეგატიური ვალდებულება?

დასაქმებულის მიერ სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისას ზიანის მიყენების შემთხვევაში სახელმწიფოს პოზიტიური ან ნეგატიური ვალდებულების დადგენის საუკეთესო მეთოდი შესაძლოა იყოს განსაკუთრებული სამართლის (მოდულიზირებული სუბიექტების) თეორია, რომლის მომხრეთა რაოდენობა სულ უფრო და უფრო იზრდება დროის გასვლასთან ერთად.²⁸ აღნიშნული თეორიის მიხედვით, სამართლის დებულებიდან გამომდინარე უფლება ან ვალდებულება არის საჯაროსამართლებრივი თუ იგი მინიჭებული აქვს ან ეკისრება მხოლოდ და მხოლოდ ერთადერთ სუბიექტს.²⁹ მაგალითად, მშენებლობის ნებართვის გაცემის უფლება ან სამშენებლო საქმიანობაზე კონტროლის განხორციელების ვალდებულება. ამის საპირისპიროდ უფლება ან ვალდებულება არის კერძოსამართლებრივი თუ იგი მინიჭებული აქვს ან ეკისრება ყველას, ნებისმიერ პირს. შესაბამისად, კერძოსამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილე შეიძლება იყოს ნებისმიერი პირი.³⁰ არსებობს ურთიერთსაპირისპირო მოსაზრებები მისაკუთრების/მითვისების უფლებასთან (შემთხვევა, როდესაც სახელმწიფოს აქვს უფლება მოითხოვოს საკუთრების რეგისტრაციის მოთხოვნის უფლება იმ უძრავ ქონებაზე, რომელიც არ იმყოფება კერძო საკუთრებაში) დაკავშირებით. ერთი მოსაზრების მიხედვით მისაკუთრების/მითვისების უფლება წარმოადგენს საჯაროსამართლებრივ უფლებას, რადგან მხოლოდ სახელმწიფოს ენიჭება საკუთრების რეგისტრაციის მოთხოვნის უფლება კერძო საკუთრებაში არ მყოფ უძრავ ქონებაზე, ხოლო საპირისპირო მოსაზრების მიხედვით, იგი არის კერძოსამართლებრივი, რადგან ასეთი მოთხოვნის შემთხვევაში სახელმწიფო გვევლინება არა როგორც ხელისუფლების განმახორციელებელი, არამედ როგორც ქონების მფლობელი და სამოქალაქო ბრუნვაში მონაწილე სუბიექტი.³¹ ამ საკითხის გადაწყვეტის დროს საყურადღებოა ერთი მომენტი, რომ განსაკუთრებული სამართლის თეორიის ერთ-ერთი განმარტების მიხედვით, ნორმა მიიჩნევა საჯარო სამართლებრივად თუ იგი, მისი გამოყენების ნებისმიერ წარმოსახვით ვარიაციაში, უფლებას ანიჭებს ან ვალდებულებას აკისრებს მხოლოდ საჯარო ძალაუფლების მქონე პირს.³² სახელმწიფოს უფლებას მისაკუთრებაზე/მითვისებაზე, რომ ჩამოვაშოროთ მისი გამოყენების წინაპირობა (უძრავი ქონების კერძო საკუთრებაში არ ყოფნა) და დავტოვოთ წმინდა/სუფთა უფლების სახით, მაშინ მივიღებთ სიტუაციას, როდესაც სახელმწიფოს აქვს საკუთრების რეგისტრაციის მოთხოვნის უფლება და ეს უფლება კი შესაძ-

²⁸ Maurer H., Waldhoff C., Allgemeines Verwaltungsrecht, 19. Aufl., München, 2017, Rn. 14, 47.

²⁹ Ipsen J., Allgemeines Verwaltungsrecht, 10. Aufl., Sinzheim, 2017, Rn. 29, 8.

³⁰ ჭანტურია ლ., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ. 2017, მუხლი 8, ველი 3, 48.

³¹ Maurer H., Waldhoff C., Allgemeines Verwaltungsrecht, 19. Aufl., München, 2017, Rn. 13, 47.

³² Deterbeck S., Allgemeines Verwaltungsrecht mit Verwaltungsprozessrecht, 12. Aufl., München, 2014, Rn. 27, 12.

ლოა ჰქონდეს ნებისმიერ პირს, რის გამოც სახელმწიფოს უფლება მისაკუთრებაზე/მითვისებაზე უნდა წარმოადგენს კერძოსამართლებრივ უფლებას. შესაბამისად, ზემოხსენებული ურთიერთსაპირისპირო მოსაზრებებიც კი თანხვედრაში მოდიან. ამდენად, განსაკუთრებული სამართლის თეორიის სწორად გამოყენების შემთხვევაში ანუ როდესაც ფასდება წმინდა/სუფთა (ე. ი., ნორმის ფაქტობრივი შემადგენლობის გათვალისწინების გარეშე) უფლების ან ვალდებულების სამართლებრივი ბუნება, მაშინ აღნიშნული თეორია იძლევა შედეგის მიღების შესაძლებლობას რთულ შემთხვევებშიც კი.

განსაკუთრებული სამართლის თეორიის გათვალისწინებით, სახელმწიფოს პოზიტიურ ვალდებულებად უნდა მივიჩნიოთ ისეთი ვალდებულება, რომელიც შეიძლება დაეკისროს მხოლოდ ერთ სუბიექტს და რომელიც მიზნად ისახავს სახელმწიფოს მიერ კერძო სუბიექტის უფლებების დაცვას მესამე პირების მხრიდან ჩარევისაგან. მაგალითად, დანაშაულის გამოძიების, სამშენებლო საქმიანობის კონტროლის და სხვა მსგავსი ვალდებულებები.

როგორც აღინიშნა, სახელმწიფოს ნეგატიური ვალდებულება შინაარსობრივად არის კერძო სამართლის სუბიექტის ნეგატიურ ვალდებულების იდენტური, რადგან ორივე მათგანი მოიხსენებს იმას, რომ ქმედების განმხორციელებელმა სუბიექტმა, ამ ქმედების განხორციელების პროცესში, არ უნდა დაარღვიოს სხვა პირის უფლებები. ერთადერთი განსხვავება, რომელიც არსებობს სახელმწიფოსა და კერძო სამართლის სუბიექტის ნეგატიურ ვალდებულებებს შორის არის აღნიშნული ვალდებულების დარღვევის გამომწვევი ქმედების სამართლებრივი ბუნება. სახელმწიფოს ნეგატიური ვალდებულება შეიძლება დაირღვეს მხოლოდ საჯაროსამართლებრივი ქმედებით, ხოლო კერძო სამართლის სუბიექტის ნეგატიურ ვალდებულება კი – კერძოსამართლებრივი ქმედებით. აქედან გამომდინარე, თუ დელიქტი გამოიწვია, სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულების პროცესში, საჯაროსამართლებრივმა ქმედებამ, მაშინ დარღვეულია სახელმწიფოს ნეგატიური ვალდებულება, ხოლო თუ კერძოსამართლებრივმა ქმედებამ, მაშინ დაირღვა კერძო სამართლის სუბიექტის ნეგატიურ ვალდებულება. ქმედების სამართლებრივი ბუნების დასადგენად კი შეგვიძლია მოვიშველიოთ იგივე განსაკუთრებული სამართლის თეორია და დავადგინოთ ზიანის გამომწვევი ქმედების განხორციელების უფლება მინიჭებული შეიძლება ჰქონოდა ნებისმიერ პირს, თუ მხოლოდ ერთადერთს და ისიც სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულების შესრულების მიზნით, რადგან რაიმე სხვა მიზნის მისაღწევად საჯაროსამართლებრივი ქმედების განხორციელება არის დაუშვებელი და შეუძლებელი.

ზემოთქმულის გათვალისწინებით, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1005-ე მუხლი გამოიყენება ისეთი დელიქტის შემთხვევაში, როდესაც სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულების პროცესში ირღვევა სახელმწიფოს პოზიტიური ან ნეგატიური ვალდებულება, რაც განაპირობებს აღნიშნული დელიქტის საჯაროსამართლებრივ ხასიათს. ამ თვალსაზრისით, ეს უკანასკნელი მუხლი განსხვავდება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 997-ე მუხლით განსაზღვრული პასუხისმგებლობისგან და უფრო მეტიც მთელს კერძო სამართალში წარმოადგენს ერთადერთ დელიქტს, რომელიც პირდაპირ დაკავშირებულია სახელმწიფოს პოზიტიური და ნეგატიური ვალდებულების დარღვევის შედეგად წარმოშობილი ზიანის ანაზღაურებასთან. ამდენად, კითხვის ნიშნის ქვეშ დგება, ის თუ რამდენად გამართლებულია ასეთი განსხვავებული საკითხისა და საჯაროსამართლებრივი ბუნების მქონე დელიქტის მოწესრიგება კერძო სამართლის კანონმდებლობით.

აღნიშნულის გამომწვევ მიზეზად უნდა მივიჩნიოთ ის გარემოება, რომ, როგორც ცნობილია, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი შემუშავებულ იქნა გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის ბაზაზე, რომელიც თავის მხრივ აწესებს სახელმწიფო ხელისუფლების უკანონოდ განხორციელების დროს წარმოშობილი ზიანის ანაზღაურების ვალდებულებას. აღნიშნული ვალდებულება, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 839-ე პარაგრაფის მიხედვით, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსისგან განსხვავ-

ვებით, ეკისრება უშუალოდ მოსამსახურეს და არა სახელმწიფოს. ამის გამომწვევი ორი მიზეზი არსებობს: ერთი – ზიანის ანაზღაურების ვალდებულებას თავდაპირველად საფუძვლად ედო „მანდატის თეორია“. ამ თეორიის შინაარსი მდგომარეობს იმაში, რომ სახელმწიფო გადასცემს მანდატს თავის მოსამსახურეს მხოლოდ კანონიერი ქმედებების განსახორციელებლად. უკანონო ქმედება სცდება მანდატის ფარგლებს, რის გამოც ზიანის გამომწვევი ქმედებები შეერაცხებოდა უშუალოდ მოსამსახურეს და არა – სახელმწიფოს.³³ შესაბამისად, დელიქტის გამომწვევი ქმედება წარმოადგენდა კერძოსამართლებრივ და არა – საჯაროსამართლებრივ ქმედებას, ამდენად საჯარო კანონმდებლობით ვერც მოწესრიგდებოდა; მეორე – გერმანიის ტერიტორიული მონყობისა და ფედერაციისა და მინების კომპეტენციის გამიჯვნის გამო, შეუძლებელი იყო აღნიშნული საკითხის მოწესრიგება საჯარო კანონმდებლობით ფედერალურ დონეზე.³⁴ საქართველოს შემთხვევაში, არცერთი ეს დამაბრკოლებელი გარემოება არ არსებობს.

საჯაროსამართლებრივი დელიქტი თვისობრივადაც განსხვავდება კერძოსამართლებრივი დელიქტისგან. ამ უკანასკნელ შემთხვევაში, ჯერ კიდევ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მიღების პერიოდიდანვე მოყოლებული აღიარებულია, რომ ზიანის მიმყენებელსა და დაზარალებულს შორის კერძოსამართლებრივ დელიქტამდე არასდროს არსებობს სამართალურთიერთობა.³⁵ ამის საპირისპიროდ, საჯაროსამართლებრივი დელიქტისას ზიანის მიყენებამდე ყოველთვის არსებობს სამართალურთიერთობა ზიანის მიმყენებელსა და დაზარალებულს შორის, რასაც შეიძლება ეწოდოს დელიქტის წინარე სამართალურთიერთობა. დელიქტის წინარე სამართალურთიერთობის არსებობა განპირობებულია საკანონმდებლო მოწესრიგებით, რომელიც აბსტრაქტულ-გენერალურად განსაზღვრავს სახელმწიფოსა და კერძო სუბიექტის ურთიერთობას.³⁶ აღნიშნული ზოგადი ურთიერთობის გარეშე შეუძლებელია სახელმწიფოს არსებობა და სწორედ ამ აბსტრაქტულ-გენერალური ურთიერთობის ფარგლებში კერძო სუბიექტის მიმართ არსებული სახელმწიფო ვალდებულების (პოზიტიურის ან ნეგატიურის) დარღვევა ასახული არის სახელმწიფოსთვის ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის კონსტრუქციაში, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1005-ე მუხლის პირველი ნაწილის შემდეგი ჩანაწერით: „...არღვევს ... მოვალეობას სხვა პირის მიმართ...“. შესაბამისად, კერძოსამართლებრივი დელიქტისგან განსხვავებით, ყოველთვის არსებობს დელიქტის წინარე სამართალურთიერთობა საჯაროსამართლებრივი დელიქტის შემთხვევაში.

დელიქტის წინარე სამართალურთიერთობა ზიანის მიმყენებელსა და დაზარალებულს შორის შესაძლოა არსებობდეს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის, რეალაქტის ან ვირტუალური ფორმით.

მაგალითი I: ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ფორმით წარმოიშობა დელიქტის წინარე სამართალურთიერთობა, როდესაც ადმინისტრაციული ორგანო პირის მიერ განხორციელებულ მშენებლობას მიიჩნევს უკანონოდ, რის გამოც მიიღებს მისი დაჯარიმებისა და შენობა-ნაგებობის დემონტაჟის შესახებ გადაწყვეტილებას, რომლის საფუძველზეც მოხდება „უკანონო“ ობიექტის დანგრევა. მოგვიანებით კი გაირკვევა, რომ დემონტაჟის თაობაზე მიღებული გადაწყვეტილება არ შეესაბამებოდა საქართველოს კანონმდებლობას, შესაბამისად პირს მიადგა ქონებრივი ზიანი ადმინისტრაციული ორგანოს კანონსაწინააღმდეგო საქმიანობის შედეგად. როგორც მაგალითიდან ჩანს, დელიქტამდე, ანუ ზიანის უკანონოდ მიყენებამდე არსებობდა კონკრე-

³³ Ahrens, M., Staatshaftungsrecht, 2. Aufl., Köln, 2013, Rn. 8, 5.

³⁴ Dörr C., BGB Staatshaftung, Grosskommentar, Altustried-Krugzell, 2019, Rn. 7, 12.

³⁵ ჩიკვაშვილი შ., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი მეოთხე, ვალდებულებითი სამართალი კერძო ნაწილი, ტომი II, თბ., 2001, მუხლი 992, 379.

³⁶ Erbguth W., Guckelberger A., Allgemeines Verwaltungsrecht, 9. Aufl., Baden-Baden, 2018, Rn. 6, 143.

ტული სამართალურთიერთობა, ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ფორმით, ზიანის მიმყენებელსა და დაზარალებულს შორის.

მაგალითი II: ავტოსატრანსპორტო საშუალების ტექნიკური ინსპექტირების განხორციელებისას ადმინისტრაციულმა ორგანომ ვერ გამოავლინა მისი ტექნიკური გაუმართაობა და ჩაითვალა, რომ ავტომობილმა ინსპექტირება დადებითად გაიარა. შემონმებიდან რამდენიმე დღეში, აღნიშნული ტექნიკური გაუმართაობის გამო, ადგილი ექნება ავტოსაგზაო შემთხვევას, რომლის დროსაც დაზიანდება ავტომობილი და ფეხითმოსიარულე. ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა წარმოეშობა მხოლოდ ფეხითმოსიარულეს და არა ასევე ავტოსატრანსპორტო საშუალების მესაკუთრესაც, რადგან სახელმწიფოსა და კერძო სუბიექტის ზოგადი სამართალურთიერთობიდან, ანუ ვირტუალური ფორმით არსებული სამართალურთიერთობიდან გამომდინარე, სახელმწიფოს ეკისრება უსაფრთხოების ვალდებულება საგზაო მოძრაობის წევრების მიმართ და არა ასევე კერძო სუბიექტების ფინანსური ინტერესების დაზღვევა.³⁷

ხაზგასმით და ცალკე უნდა აღინიშნოს ის, რომ სახელმწიფოსა და კერძო სუბიექტის ზოგადი ურთიერთობა, რომელიც ერთდროულად ემსახურება სახელმწიფოს როგორც ჩამოყალიბებას, ასევე შეზღუდვას,³⁸ ვერ მოექცევა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის პირველი მუხლით განსაზღვრული და ამავე კოდექსით მონესრიგებული ურთიერთობების ჩამონათვალში. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის პირველი მუხლის თანახმად, „ეს კოდექსი აწესრიგებს პირთა თანასწორობაზე დამყარებულ კერძო ხასიათის ქონებრივ, საოჯახო და პირად ურთიერთობებს. ურთიერთობის კერძო ხასიათს განაპირობებს სუბიექტის კერძო ავტონომია, ანუ მისი „ნების გამოვლენის თავისუფლება და სხვა პირებთან ურთიერთობის დამყარების სურვილი.“³⁹ აქედან გამომდინარე, სახელმწიფოსა და კერძო სუბიექტს შორის არსებული ზოგადი ურთიერთობა ვერ იქნება კერძო ხასიათის, რადგან როგორც ზემოთ აღინიშნა, იგი ემსახურება სახელმწიფოს ჩამოყალიბებასა და შეზღუდვას და არა მისთვის კერძო ავტონომიის მინიჭებას. შესაბამისად, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით, რომელიც აწესრიგებს კერძო ხასიათის ურთიერთობებს, სახელმწიფოსთვის ზიანის ანაზღაურების ვალდებულების დაკისრება არ თავსდება თვითონ ამავე კოდექსით დადგენილი, მისი მოქმედების ფარგლებში.

5. დასკვნა

წინამდებარე სტატიაში განხილულ იქნა საჯაროსამართლებრივ და კერძოსამართლებრივ დელიქტებს შორის არსებული მსგავსება, განსხვავებები და ის შედეგები, რაც უნდა გამომდინარეობდეს ამ განსხვავებების გამო.

განსხვავების წარმოჩენის მიზნით, შედარებულ იქნა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 997-ე და 1005-ე მუხლებით გათვალისწინებული დელიქტები, რადგან ორივე მათგანი შეეხება შრომითი ურთიერთობის ფარგლებში წარმოშობილი ზიანის ანაზღაურებას. საჯაროსამართლებრივი და კერძოსამართლებრივი დელიქტებისთვის საერთოა ის, რომ ორივე მათგანი წარმოადგენს სამართალდარღვევით გამოწვეულ ზიანს.

საჯაროსამართლებრივი დელიქტი განსხვავდება კერძოსამართლებრივი დელიქტისგან შემდეგი სამართლებრივი ასპექტებით:

³⁷ თორაძე დ., საჯარო უფლებამოსილების განხორციელებისას დამდგარი პასუხისმგებლობა სხვა პირთა მიმართ (საქართველოსა და გერმანიის ადმინისტრაციული სამართლის მაგალითებზე), თბ., 2018, 15.

³⁸ Maurer H., Waldhoff C., Allgemeines Verwaltungsrecht, 19. Aufl., München, 2017, Rn. 8, 45.

³⁹ ჭანტურია ლ., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2017, მუხლი 1, ველი 5, 2.

1. მხარეებს შორის დელიქტამდე სამართალურთიერთობის არსებობის საკითხი. საჯაროსამართლებრივი დელიქტის შემთხვევაში, ზიანის წარმოშობამდე ყოველთვის არსებობს სამართალურთიერთობა ზიანის მიმყენებელსა და დაზარალებულს შორის (დელიქტის წინარე სამართალურთიერთობა). აღნიშნული გამომდინარეობს სახელმწიფოსგან ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის კონსტრუქციიდან, რომლის მიხედვითაც მოთხოვნა წარმოიშობა მხოლოდ მაშინ, თუ დაირღვევა „სხვა პირის მიმართ“ არსებული ვალდებულება. დელიქტის წინარე სამართალურთიერთობა შესაძლოა გამოვლინდეს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის, რეალაქტის ან ვირტუალური ფორმით.

2. თავად დელიქტური ურთიერთობის ხასიათი. საჯაროსამართლებრივი დელიქტის შემთხვევაში, პირდაპირ ირღვევა სახელმწიფოს პოზიტიური ან ნეგატიური ვალდებულება, რაც ურთიერთობას სძენს საჯარო ხასიათს. კერძოსამართლებრივი დელიქტის დროს, ადგილი აქვს კერძო ხასიათის ურთიერთობას, რაც გამომდინარეობს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის პირველი მუხლიდან.

3. შესრულებული სამსახურებრივი მოვალეობის სამართლებრივი ბუნება. საჯაროსამართლებრივი დელიქტის შემთხვევაში, დამსაქმებელსა და დასაქმებულს შორის შრომით ურთიერთობას და მისგან გამომდინარე სამსახურებრივ მოვალეობას, რომელიც საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1005-ე მუხლით დაწესებული ზიანის ანაზღაურების წინაპირობაა, აქვს საჯაროსამართლებრივი ბუნება და ასევე მონესრიგებულია საჯარო კანონმდებლობით.

4. ზიანის გამომწვევი ქმედების სამართლებრივი ბუნება. საჯაროსამართლებრივი დელიქტის შემთხვევაში, ქმედებებს, ანუ ადმინისტრაციული ორგანოს საქმიანობის სამართლებრივ ფორმებს, რომლებიც წარმოშობენ ზიანს, აქვთ საჯაროსამართლებრივი ხასიათი და მათი განხორციელების წესი მონესრიგებულია საჯარო კანონმდებლობით; ამავდროულად, მათი გამოყენება ემსახურება ერთადერთი მიზნის მიღწევას – სახელმწიფოს მიერ თავისი პოზიტიური ვალდებულებების შესრულებას.

ზემოხსენებული ასპექტების გათვალისწინებით, სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულებები და მათ შესასრულებლად განსახორციელებელი ქმედებები (გარე ურთიერთობა), შრომითი ურთიერთობა სახელმწიფოსა და მოსამსახურეს შორის და მისგან გამომდინარე სამსახურებრივი მოვალეობები (შიდა ურთიერთობა), დელიქტის წინარე სამართალურთიერთობა, ყველა ეს საკითხი მონესრიგებულია საჯარო კანონმდებლობით, რის გამოც სახელმწიფო ხელისუფლების უკანონოდ განხორციელების შედეგად წარმოშობილ ზიანს, ანუ დელიქტს გააჩნია საჯაროსამართლებრივი ბუნება.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ვინაიდან დელიქტს გააჩნია საჯარო სამართლებრივი ბუნება, სახელმწიფო ხელისუფლების უკანონოდ განხორციელებით წარმოშობილი ზიანის ანაზღაურება უნდა წესრიგდებოდეს არა კერძო, არამედ საჯარო კანონმდებლობით.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, სსმ, 31, 03/11/2009.
2. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, პარლამენტის უწყებანი, 31, 24/07/1997.
3. ბათლიძე გ., ბრალეული ქმედებით გამოწვეული პასუხისმგებლობა დელიქტურ სამართალში, ქართული ბიზნეს სამართლის გამოცემა, თბ., 2015, IV, 18.
4. გოცირიძე ე., საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა, ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, თბ., 2013, მუხლი 14, 55, 58-59.

5. დემეტრაშვილი ა., გოგიაშვილი გ., კონსტიტუციური სამართალი, თბ., 2016, 99-100.
6. თორაძე დ., საჯარო უფლებამოსილების განხორციელებისას დამდგარი პასუხისმგებლობა სხვა პირთა მიმართ (საქართველოსა და გერმანიის ადმინისტრაციული სამართლის მაგალითებზე), თბ., 2018, 15.
7. კორკელია კ., ევროპული სტანდარტების ინტეგრაციისაკენ: უფლებათა ევროპული კონვენცია და საქართველოს გამოცდილება, თბ., 2007, 14.
8. მუთჰორსტი ო., სამართალმცოდნეობის საფუძვლები, *მაისურაძე დ. (თარგმ.)*, თბ., 2019 წ., ვ.ნ. 71, 292.
9. შლეგელი ო., პოზიტიური და ნეგატიური ვალდებულებები საქართველოში: „მხოლოდ სემანტიკა და მეტი არაფერი?“, ადამიანის უფლებათა სტანდარტების გავლენა საქართველოს კანონმდებლობასა და პრაქტიკაზე (სტატიათა კრებული), თბ., 2015, 213.
10. ჩიკვაშვილი შ., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი მეოთხე, ვალდებულებითი სამართალი კერძო ნაწილი, ტომი II, თბ., 2001, მუხლი 992, 379.
11. ჭანტურია ლ., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2017, მუხლი 10, ველი 20, 59, მუხლი 8, ველი 3, 48, მუხლი 1, ველი 5, 2.
12. ჭანტურია ლ., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი სამი, ვალდებულებითი სამართალი, ზოგადი ნაწილი, თბ., 2001, მუხლი 317, 35, 34.
13. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა პალატის 2017 წლის 25 მაისის განჩინება № ბს-252-250(კ-17) საქმეზე.
14. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა პალატის 2010 წლის 8 აპრილის განჩინება № ბს-233-224(გ-10) საქმეზე.
15. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა პალატის 2016 წლის 27 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე № 3ბ/604-16.
16. Ahrens M., Staatshaftungsrecht, 2. Aufl., Köln, 2013, Rn. 8, 5.
17. Dörr C., BGB Staatshaftung, Grosskommentar, Altustried-Krugzell, 2019, Rn. 7, 12.
18. Detterbeck S., Allgemeines Verwaltungsrecht mit Verwaltungsprozessrecht, 12. Aufl., München, 2014, Rn. 1099, 436, Rn. 27, 12.
19. Erbguth W., Guckelberger A., Allgemeines Verwaltungsrecht, 9. Aufl., Baden-Baden, 2018, Rn. 6, 143.
20. Ipsen J., Allgemeines Verwaltungsrecht, 10. Aufl., Sinzheim, 2017, Rn. 1238, 325, Rn. 29, 8.
21. Maurer H., Waldhoff C., Allgemeines Verwaltungsrecht, 19. Aufl., München, 2017, Rn. 3, 709, Rn. 1, 708, Rn. 7, 710, Rn. 16, 715, Rn. 14, 47, Rn. 13, 47, Rn. 8, 45.